

Cirkevná hudba v baroku

Vokálna a vokálno-inštrumentálna hudba – hudobné druhy:

Oratórium

- typický druh B éry, veľká komplexná forma, ktorá spracováva náboženský príbeh
- je duchovným protikladom opery
- jeho vznik podnietili protireformačné snahy o atraktívne a názorné predvádzanie vieroučnej tematiky
- používa rovnaké prostriedky ako opera a orchestrálne vety
- nemá scénické predvedenie
- na začiatku svojho vývoja malo len dve časti, medzi nimi odznela kázeň
- Predstavitelia: ***G. Carissimi, G. F. Händel, J. S. Bach ...***

Giacomo Carissimi (1605-1674)

„otec“ oratória



Pašije

- špecifický druh oratória, zhudobnenie biblického príbehu o umučení Krista
- iba v protest. prostredí bolo možné používať aj hudobné nástroje

Kantáta

- hlavne svetská komorná hudba pre aristokraciu
- nástupkyňa madrigalu
- ária v nej sú skôr krátke (kratšie než v opere)
- po r. 1700 sa jej forma uštaluje: sled obvykle dvoch árií (A) spojených recitátívom (R)
- U **G. F. Händla** sled: A – R – A - R

Chrámová kantáta

- viacdielna vok.-inštr. skladba pre bohoslužobné účely
- jej prvým štádiom bol duchovný koncert 17. storočia (jednovetá vok.-inštr. kompozícia na duchovné texty)
- v Anglicku to bol anthem (H. Purcell)

Moteto

- pestuje sa v širokom rozsahu i v 17. a 18. storočí

Omša

- v B má ustálenejšiu podobu
- naďalej v nej prežíva tradičná polyfónia

Hudobná reč baroka

- až po r. 1600 sa začína ***komponovať inak pre nástroje a inak pre spev***
- odlišuje sa tiež melodika sólového a zborového spevu
- polyfónny štýl popri nových štýloch ostáva naďalej funkčný ako jedna z kompozičných možností

Rythmus a metrum:

- novinka: ***pravidelne akcentovaný takt*** (ako sled rovnako dlhých časových úsekov)

Tempo:

- široký register tempových nuancí
- tiež rubáto (ako voľne premenlivé tempo)

Melodika:

- rozšírenie tónového materiálu hudby, zmenšené alebo zväčšené intervaly, chromatické sledy
- prechod od tzv. cirkevných módov k **dur a mol** – čo uvoľnilo možnosti pre komponovanie melódie
- nesymetrická melodika
- využívanie nástrojových figurácií – melódia daná aj určitým hmatom na nástroji
- **sekvencovanie** – mnohonásobné posúvanie figúry na rôzne tónové výšky, typické pre B
- melodika má silný sklon k **typovosti**
- rozpracovaný systém **ornamentácie**
- bohato zdobená linka pomalých viet inštr. skladieb, improvizovaná, písomne fixovať ju začal až J. S. Bach

Viachlas – ideálom sa a stáva **homofónia**

- **generálbas (GB)** – nový spôsob nástrojového sprievodu skladieb
- typ jednoduchej akordickej homofónie
- **monódia** – výrazový sólový spev s GB ako novinka po r. 1600
- najtypickejšia hlasová zostava B je **triové obsadenie**: 2 melodické hlasy na d GB
- na sklonku epochy sa mení na **sólo so sprievodom** (druhý hlas stráca význam)
- polyfónia žije ďalej po celú epochu vedľa homofónie

Harmónia:

- bohatšie akordické možnosti
- **temperované ladenie** po r. 1694 umožnilo hru vo všetkých tóninách
- význam akordov začína byť odstupňovaný (**tonálna harmónia**), dáva hudbe vnútornú dynamiku (oproti predbarokovej hudbe, kde pociťujeme určitú statickosť)
- pre neskorý B je typická značná „**harmonická hustota**“ (extrém – každý basový tón má iný akord)

Zvuk a farba:

- *rozšírený tónový rozsah* nástrojov, zdokonalenie mnohých nástrojov
- nové typy súhry, **koncert ako „súperenie“** (lat. concertare)
- zvýšená úloha *melodických nástrojov* (trúbky, hoboje, husle)
- organ prežíva v B svoju najslávnejšiu epochu
- dobová zvláštnosť: kompozície pre sólové melod. nástroje (husle, flauta) bez sprievodu
- sláčikový ansámbl je 3- až 5-hlasný

Dynamika:

- **terasovitá**
- striedaním skupín vznikali skôr zmeny farby ako sily, objavuje sa výrazové crescendo a diminuendo

Výraz:

- umiernený ideál renesancie v B vystriedal sklon k extrémom - vystupňovaný **pátos**, **afekt**, ale i intímne zjemnený zvuk

Najpodstatnejšia novinka:

- zmena vzťahu hudby a slova po r. 1600
- požiadavka **podriadenia hudby textu**, čo polyfónia znemožňovala
- naopak, v neskorom B prevláda skôr hudobná zákonitosť nad slovnou...